



ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ЦЕНТР НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ІНІЦІАТИВ”

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “МОЛОДІЖНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧИНАЮЧИХ ЛІДЕРІВ”

ЛЮДИНА, ПРАВО, ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

ЗВІРНИК НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 ТРАВНЯ 2026 РОКУ

М. ВІННИЦЯ

УДК 34:316.6:342.7

л54 Людина, право, держава: правові та соціально-психологічні виміри: зб. матеріалів наук. практ. конф. (м. Вінниця, 15 травня. 2026 р.): Громадська Організація «Центр Науково-Дослідних Ініціатив., Вінниця: «ГО ЦНДІ» 2026.

Збірник містить наукові розробки науковців, представників практичних підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів, докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти, присвячені дослідженню теоретичних і прикладних аспектів розвитку взаємодії органів публічної влади та правоохоронних органів

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

Електронна копія матеріалів круглого столу безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Громадської організації «Центр Наукового-Дослідних Ініціатив» у розділі «Архів наукових заходів», сторінка «Збірники наукових заходів» <https://gocsri.com/index.php/index/uk/index>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії

Зінченко Людмила Петрівна - засновник Громадської організації «*Центр Науково-Дослідних Ініціатив*»

Заступник голови редакційної колегії

Байцур Катерина Юріївна - співзасновник Громадської організації «*Центр Науково-Дослідних Ініціатив*»

Члени редакційної колегії:

Василенко Віктор Михайлович- перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Музичук Олександр Миколайович- проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор

Невядовський Владислав Олегович - учений секретар секретаріату Вченої ради, доктор юридичних наук, доцент

Іванцов Володимир Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності

Чишко Катерина Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем наукового забезпечення правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів

Статівка Олена Олександрівна – завідувач кафедри мовної підготовки, кандидат педагогічних наук, доцент

Ляска Оксана Петрівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки

Різанова Ксенія Євгенівна,

*курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Національної поліції України
Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: Приловський Володимир Володимирович,
*доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки, кандидат
юридичних наук, доцент Дніпровського державного університету
внутрішніх справ*

ТАКТИЧНІ ПОМИЛКИ ПРИ ОГЛЯДІ МІСЦЯ ПОДІЇ ТА СПОСОБИ ЇХ УСУНЕННЯ

Огляд місця події є однією з ключових слідчих (розшукових) дій, від якості проведення якої безпосередньо залежить подальша доказова база у кримінальному провадженні. Практика свідчить, що навіть досвідчені слідчі припускаються значної кількості тактичних помилок, які не лише знижують ефективність розслідування, а й можуть призвести до втрати доказів або визнання їх недопустимими в суді. Найпоширенішою проблемою є неправильне визначення меж огляду, що спостерігається більш ніж у половині випадків. Слідчі часто обмежуються лише очевидною зоною події, наприклад приміщенням або безпосереднім місцем вчинення злочину, ігноруючи прилеглу територію, шляхи підходу та відходу правопорушника, можливі місця приховування або викидання знарядь злочину [1, с.233]. Такий підхід суперечить криміналістичним рекомендаціям, згідно з якими місце події розглядається як складна система взаємопов'язаних об'єктів і слідів, що виходить за межі «центру події».

Не менш суттєвою помилкою є поверхнева фіксація обстановки та окремих об'єктів у протоколі огляду. У багатьох випадках слідчі обмежуються загальними

формулюваннями, наприклад «виявлено ніж» або «знайдено плями бурого кольору», без детального опису розташування, розмірів, форми, кольору, взаємного положення предметів та інших характеристик [1, с.234]. Це суперечить принципу повноти та об'єктивності фіксації доказів. Відсутність детального опису унеможливорює повну і детальну реконструкцію обстановки події, перевірку показань учасників процесу, а також створює підстави для сумнівів у достовірності доказів у суді.

Окрему групу становлять помилки, пов'язані з неправильним описом незнайомих або сумнівних об'єктів. Слідчі нерідко використовують категоричні визначення, такі як «кров», «золото», «наркотична речовина», не маючи на це експертного підтвердження. Такий підхід є методологічно недопустимим, оскільки порушує принцип неупередженості та об'єктивності. Замість цього необхідно застосовувати описовий метод, фіксуючи лише ті ознаки, які безпосередньо сприймаються органами чуття: колір, консистенцію, форму, запах, приблизні розміри, локалізацію. Наприклад, замість «пляма крові» слід зазначати «пляма буро-червоного кольору неправильної форми».

Суттєві недоліки також виникають при використанні технічних засобів фіксації. Неправильна організація фотозйомки – відсутність орієнтовних, оглядових, вузлових та детальних знімків – призводить до втрати важливої інформації. Часто порушується послідовність зйомки або ігнорується масштабна лінійка, що унеможливорює точну оцінку розмірів об'єктів [1, с.234]. Ще більш критичною є відмова від відеофіксації у складних або динамічних ситуаціях, таких як пожежі, вибухи чи масштабні руйнування, де відео може зафіксувати змінну обстановку значно ефективніше, ніж статичні фото чи письмовий опис.

Важливою, але часто недооціненою помилкою є ігнорування так званих негативних обставин, тобто відсутності тих слідів або ознак, які за логікою розвитку подій мали б бути присутні. Наприклад, відсутність пилу на предметі, що нібито тривалий час знаходиться у приміщенні, або відсутність слідів

боротьби при заявленому насильницькому характері події. Такі деталі можуть свідчити про інсценування або приховування істинних обставин злочину, тому їх фіксація та аналіз мають велике доказове значення.

Для мінімізації зазначених помилок науковці та практики пропонують комплекс заходів, що охоплюють процесуальні, організаційні та тактичні аспекти. Передусім необхідно чітко закріпити принцип єдиноначальності під час проведення огляду, визначивши слідчого як керівника цієї слідчої дії. Це дозволяє уникнути хаотичних дій учасників, несанкціонованого переміщення по місцю події та випадкового знищення або «доповнення» слідів. Важливим є також обов'язкове залучення спеціалістів у складних випадках, оскільки сучасні злочини часто потребують вузькопрофільних знань у галузях криміналістики, біології, хімії чи вибухотехніки [2, с.21-22].

З тактичної точки зору огляд має проводитися поетапно: підготовчий етап включає оцінку ситуації, забезпечення охорони місця події та визначення меж огляду; робочий – поділяється на загальний огляд (для формування уявлення про обстановку) і детальний (для виявлення та фіксації окремих слідів); завершальний – передбачає узагальнення результатів, перевірку повноти фіксації та належне оформлення протоколу. Важливим інструментом є криміналістичне прогнозування, яке дозволяє моделювати можливу поведінку злочинця та на цій основі визначати найбільш імовірні місця знаходження слідів [3, с.105-106].

Окрему увагу слід приділяти мінімізації тактичного ризику, який супроводжує практично кожне рішення слідчого на місці події. Неправильний вибір способу вилучення доказу або поспішні дії можуть призвести до його пошкодження або втрати. Тому доцільним є попереднє консультування зі спеціалістами, особливо у випадках роботи зі складними або крихкими слідами [2, с.18-19]. Не менш важливим є психологічний аспект: встановлення ефективної комунікації з учасниками огляду, зокрема потерпілими, може сприяти отриманню додаткової інформації та запобігти конфліктним ситуаціям.

Особливо критичним є дотримання процесуального порядку огляду житла чи іншого володіння особи. Проведення такої слідчої дії без відповідної ухвали суду або добровільної згоди власника є грубим порушенням закону і тягне за собою визнання всіх отриманих доказів недопустимими, якщо це не пов'язано з розслідуванням окремих випадків розслідування воєнних злочинів. Таким чином, ефективність огляду місця події залежить не лише від технічних навичок слідчого, а й від чіткого дотримання процесуальних норм, продуманого тактичного підходу та здатності комплексно оцінювати обстановку з урахуванням як наявних, так і відсутніх слідів.

Список використаних джерел:

1. Лазебний А. М., Бичок Т. П. Огляд місця події (правові, організаційні та техніко-криміналістичні проблеми). *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2018. Вип. 1-2 (10-11). С. 228-236.
2. Гуріна Д. П. Тактичний ризик під час огляду місця події. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 26. С. 17-25. DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-3047-2023-13-26-17-25>.
3. Войчишена М. В., Дробенко Д. Ф. Проблемні питання та тактичні засади проведення огляду місця події. *Український політико-правовий дискурс*. 2026. № 1. С. 102-110. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18670212>.